

Turkish Translation of Martin Luther's "95 Theses",

translated by

Asst. Prof. Dr. Kaan H. Ökten,

Maltepe University, Istanbul

(kaanokten@maltepe.edu.tr)

Martin Luther:¹

"Disputatio pro Declaratione Virtutis Indulgentiarum"

(Endüljansların Kudretine ve Yararına Dair İfşaatlarla İlgili Münazara)

31 Ekim 1517

Hakikat aşkıyla ve hakikatin temellerini açığa çıkarma arzusuyla saygıdeğer Papaz Martin Luther (serbest sanatlar ve kutsal teoloji *Magister*'i ve de aynı yerde üniversite profesörü) önderliğinde Wittenberg'de aşağıdaki önermeler hakkında bir münazara yapılacaktır. Bu yüzden şahsen Wittenberg'e gelip de sözlü olarak tartışamayacak olanların fikirlerini yazılı olarak sunmalarını rica etmektedir. Rabbimiz İsa Mesih adına. Amin.

1. Rabbimiz ve Efendimiz İsa Mesih "Tövbe Edin"² diye buyurduğunda, inananların tüm hayatının tövbe olması gerektiğini istemiştir.
2. Bu söz, rahiplerce icra edilen sakramental tövbe, yani günah çıkarma ve kefaret ödeme olarak anlaşılabilir.
3. Bununla beraber sadece içsel tövbe demek de değildir. Hayır, bedene dışsal olarak çeşitli ıstıraplar vermeyen, nefsi köreltmeye yaramayan içsel tövbeler yoktur.
4. O halde [günahın] cezası, insanın kendi kendini yargılaması devam ettiği sürece bitmeyecektir. Zira bu, hakiki içsel tövbedir ve göklerin melekutuna kavuşmamıza dek sürecektir.
5. Papa ya şahsen ya da Kilise Kanunu'nun otoritesiyle verdiği cezaların dışındakileri bağışlayamaz ya da bunları bağışlamak istemez.
6. Papa suçları bağışlarken bunların Tanrı tarafından bağışlandığını ilan edip buna şahadet etmesi gerekir ve sadece kendi affetme yetkisi dahilindeki hallerde bu

---

¹ **D. Martin Luthers Werke: Kritische Gesamtausgabe, 1. Band**, Hermann Boehlau, Weimar: 1883. pp. 233-238. **Heinrich Rinn, Johannes Jüngst (eds.): Kirchengeschichtliches Lesebuch**, große Ausgabe, dritte, vermehrte und verbesserte Auflage, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen: 1915., pp. 192-197.

² *Matta 4:17*: "İsa vazedip: Tövbe edin, çünkü göklerin melekutu yakındır, demeğe o vakitten başladı."

hakkı kullanabilir. Buna rağmen suçları affetme hakkı olmadığı düşünülürse, suç tamamıyla affedilmiş sayılmayacaktır.

7. Tanrı suçu bağışlarken, kişiyi hem her şeyde mütevazı kılar ve hem de onu kendi vekili olan rahibin hükmü altına alır.
8. Tövbe usullerine dair Kilise Kanunları sadece yaşayan insanlar için bağlayıcıdır, söz konusu Kanunlar'a göre hiçbir şey ölmüslere tatbik edilemez.
9. O halde Papa'nın şahsında teveccüh eden Kutsal Ruh bize karşı müşfikdir, çünkü saldığı fermanlarda Papa, ölümden ve zorunlu hallerden her seferinde imtina eder.
10. Ölmekte olanların durumunda Araf için de Kanuni³ kefaret buyuran rahiplerin yaptıkları bu yüzden cahilce ve fenadır.
11. Kanuni cezanın Araf cezasına dönüştürülmesi fikri, apaçık biçimde görülebileceği üzere, piskopozlar uyurken ekilip yeşeren yaban dikenini gibidir.
12. Eskiden Kanuni cezalar, hakiki pişmanlığın göstergesi olarak Absolüsyon'dan⁴ sonra değil önce verilirdi.
13. Ölmekte olanlar bütün cezalardan ölüm dolayısıyla kurtulmuşlardır. Kanuni kurallara göre onlar, artık ölmüş kabul edilir ve bu nedenle bütün cezalardan hukuken serbest kalırlar.
14. Ölmekte olanların kusurlu ruh hali ile kusurlu Tanrı aşkı, zorunlu olarak beraberinde büyük bir korku getirir. Tanrı aşkı ne kadar az ve ruh hali ne kadar kusurlu ise, korku da o kadar büyük olur.
15. Bu korku ve dehşet, Araf cezasını oluşturmak açısından (başka şeyler hakkında hiçbir şey söylemiyoruz) tek başına yeterlidir, çünkü bu, ümitsizliğin dehşetine çok yakındır.
16. Cehennem, Araf ve Cennet arasındaki fark ümitsizlik, yarı ümitsizlik ile güven ve selamet arasındaki fark kadar birbirinden ayrı gibidir.
17. Araf'taki ruhların dehşetin azalmasına ve Tanrı aşkının artmasına ihtiyaç duydukları açıktır.
18. Ayrıca ne akıl, ne de Kutsal Kitap delilleri onların mükafat kazanabilme ya da Tanrı aşklarının artabilmesi halinin dışında olduğunu ispat edemeyeceği de aşikardır.
19. Onların ya da en azından bazılarının, kendi selametlerinden emin oldukları ya da bunun teminat altında olduğunu düşündükleri halde, biz bu hallerden çok emin olsak da bu hallerin ispat edilemeyeceği aşikardır.
20. Buna göre, bütün cezaların tam bağışlanmasından söz eden Papa, gerçekte bütün cezaları değil kendisinin hükmettiği cezaları bağışladığını demek istemektedir.
21. Buna göre, Papa'nın bağışlamasıyla bir insanın bütün cezalardan kurtulduğunu ve selamete erdiğini söyleyen Endüljans vaizleri yanlığı içindedir.

---

³ "Kilise Kanunu" anlamında.

⁴ "Absolüsyon": Günahın bağışlanma sakramenti. Esasen, ruhun cismani sınırlarından "mezun" olma işlemi anlamındadır.

- 22.Zira Papa, Kanun'a göre bu hayatta ödenmesi gereken hiçbir cezayı Araf'taki ruhlar için bağışlayamaz.
- 23.Eğer birinin bütün cezalarını bağışlamak mümkün olsaydı, bunu ancak en mükemmel insanlar için yapmak mümkün olurdu, yani en azlar için.
- 24.Ayırım yapmaksızın ve büyük bir şatafatla yürütülen cezadan kurtulma vaatleri, insanların büyük bir kısmının mecburen aldatılması anlamına gelir.
- 25.Papa'nın Araf üzerinde sahip olduğu kudret, herhangi bir piskopozun ya da papazın özel olarak kendi piskopozluk bölgesindeki ya da cemaati dahilindeki kudretinden hiçbir farkı yoktur.
- 26.Papa, anahtarların gücüyle değil de (ki bu konuda o bu güce sahip değildir), başkası adına yalvararak [Araf'taki] ruhların bağışlanmasını dilediğinde doğru yapmış olur.
- 27.Paranın para kutusuna atılmasıyla birlikte ruhun daha o an [Araf'tan] uçup kurtulduğu sadece bir insan öğretisidir.
- 28.Paranın para kutusuna atılmasıyla, ancak kârın ve hırsın artacağı kesindir, ama Kilise'nin başkası adına yalvarmasının bir netice vermesi sadece Tanrı lütfuna kalmıştır.
- 29.Araf'taki bütün ruhların oradan parayla kurtulmak istediğini kim bilebilir ki? Örneğin Aziz Severinus ile Paskalis'in bunu istemedikleri rivayet edilir.
- 30.Hiç kimse kendi pişmanlığında samimi olup olmadığını bilemez, tam bağışlanmaya kavuşup kavuşmadığını ise hiç bilemez.
- 31.Gerçekten tövbekar olan insan çok nadirdir, aynı şekilde gerçekten ve samimiyetle Endüljans satın alan insan da çok nadirdir.
- 32.Bağışlanma belgelerine sahip oldukları için kendi selametlerinden emin olanlar, bunu onlara öğreten üstatlarla birlikte ebediyete kadar mahkum olacaklardır.
- 33.Papa'nın bağışlanma belgelerinin Tanrı ile insanı uzlaştıran, Tanrı'nın paha biçilemez bir armağanı olduğunu söyleyenlere karşı ne kadar tetikte olursa azdır.
- 34.Zira bu Endüljans lütufları, sakramental kefaretin cezalarıyla ilgilidir, bunlar ise insanlar tarafından tayin edilmiştir.
- 35.Araf'tan ruh satın alıp kurtarmak ya da günah çıkarma belgeleri satın almak isteyenler için pişmanlık beyanının gerekli olmadığını vaazedenler, Hıristiyanca öğretiyor değildirler.
- 36.Her hakiki tövbekar Hıristiyan, bağışlanma belgeleri olmadan da cezadan ve suçtan tamamiyle bağışlanma hakkına sahiptir.
- 37.Ölü ya da canlı her hakiki Hıristiyan, Mesih'in ve Kilise'nin bütün hayırlarından payını alır. Bu ona Tanrı tarafından verilmiştir, bağışlanma belgesi olmasa bile.

- 38.Yine de Papa aracılığıyla bahşedilen bağışlanmalar ve [Kilise'nin rahmet hazinesine] katılmalar, daha önce de söylediğim gibi, Tanrısal bağışlanmanın ifşası oldukları için hiçbir şekilde küçümsenmemelidir.
- 39.En alim teologlar için bile, halkın karşısında bir yandan Endüljansların bolluğunu, diğer yandan da pişmanlığın samimiyetini salık vermeleri çok zor olacaktır.
- 40.Hakiki pişmanlık, cezayı arar ve sever. Fakat Endüljansların bolluğu, sadece cezaların gevşekliğine ve cezalardan nefret edilmesine, en azından nefret etmek için [bir vesile oluşturmaya] sebep olur.
- 41.Papa'nın bağışlamaları dikkatli biçimde vaazedilmelidir, zira aksi halde halk, yanlış yola saparak, sevginin diğer hayır eserlerine nispetle Endüljansı tercih etmeyi düşünebilir.
- 42.Hıristiyanlara; Endüljans satın almanın, diğer merhamet işleri ile hiçbir şekilde karıştırılmaması gerektiğinin Papa'nın da görüşü olduğu öğretilmelidir.
- 43.Hıristiyanlara; fakirlere hibe ya da muhtaçlara yardım etmekle, bağışlanma belgesi satın almaktan daha hayırlı bir şey yaptığı öğretilmelidir.
- 44.Sevgi, sevginin eserleriyle büyür ve insan böylece hayra erişir. Fakat bağışlanma belgeleriyle insanlar hayra erişmez, sadece cezadan kısmen serbest kalır.
- 45.Hıristiyanlara; muhtaç birisini görmezlikten gelerek parasını bağışlanma belgesi satın almak için harcayanların, Papa'nın Endüljansını değil, Tanrı'nın gazabını satın almış oldukları öğretilmelidir.
- 46.Hıristiyanlara; ihtiyaçlarından fazlasına sahip olanlar hariç, aileleri için hayati öneme sahip olan para ve eşyayı kendilerine ayırmaları ve bunları kesinlikle bağışlanma belgeleri için harcamamaları öğretilmelidir.
- 47.Hıristiyanlara; bağışlanma belgelerini satın almanın, bir Tanrı emri değil, serbest iradenin bir kararı olduğu öğretilmelidir.
- 48.Hıristiyanlara; bağışlanma belgeleri bahşeden Papa'nın aslında, bu Endüljansların getirdiği paradan ziyade dualara ihtiyaç duyduğu, bu yüzden de esasen bu duaları arzuladığı [ve beklediği] öğretilmelidir.
- 49.Hıristiyanlara; bütün güvenlerini emanet etmedikçe Papa'nın bahşettiği bağışlanma belgelerinin yararlı, fakat bu belgeler dolayısıyla Tanrı korukularını kaybetmelerinin ise tamamıyla zararlı olduğu öğretilmelidir.
- 50.Hıristiyanlara; Papa'nın, Endüljans vaizlerinin kullandığı cebir ve zordan haberi olsaydı Aziz Petros Kilisesi'ni Mesih'in kuzularının deri, et ve kemikleri üzerine inşa etmektense onun yanıp kül olmasını yeğleyeceği öğretilmelidir.
- 51.Hıristiyanlara; Papa'nın asıl arzu ve görevinin, bazı Endüljans avcılarının zorla para topladıkları pek çok insana zati parasından vermek olduğu, Aziz Petros Kilisesi'ni bile bu amaç için satıp elde edeceği parayı o muhtaçlara vermek isteyeceği öğretilmelidir.

52. Bağışlanma belgelerinin selameti güvenceye aldığı beyhude bir düşüncedir, araçlar ve hatta bizzat Papa ruhunu bu Endüljans için kefil etse bile.
53. Çevre kiliselerde bağışlanma belgelerinin vaaz edilebilmesi için Kilise'de Tanrı Kelamı'nın susması için uğraşanlar Mesih ve Papa düşmanlarıdır.
54. Aynı vaaz süresi içinde Kelam'a ayrıldığı kadar veya ondan daha fazla bir süreyi bağışlanma belgelerine ayırmak Tanrı Kelamı'na haksızlık etmektir.
55. Bağışlanma belgesi, ki bu çok küçük bir şeydir, tek bir çanla, tek bir alay ve seremoni ile kutlanıyorsa; İncil'in, ki bu en büyük olandır, yüz çanla, yüz alayla ve yüz seremoniyle vaaz edilmesi gerektiği Papa'nın tartışmasız görüşüdür.
56. Papa'nın Endüljansı ihsan ettiği Kilise'nin Rahmet Hazinesi, Mesih halkı tarafından yeterince bilinmediği gibi, bu Hazinesin içeriği dahi isimlendirilmemiştir.
57. Hazinesin fani şeylerden meydana gelmediği aşikardır, zira aksi takdirde vaizlerin çoğu bu hazineleri bu kadar bol elle dağıtmaz, onları ellerinde biriktirip artırmaya çalışırlardı.
58. Ayrıca bu Hazinesin, Mesih ya da Azizlerin fazilet ve kazanımlarından da meydana gelmemiştir, zira Papa olmadan bile bu Hazinesin kendiliğinden içsel insana inayet, dışsal insana ise dert, ölüm ve cehennem sağlamaktadır.
59. Aziz Laurentius Kilise Hazinesinin fakirlere ait olduğunu söylerken, bu ifadeyi çağının anlayışı içinde kullanmıştır.
60. Bu Hazinesin Mesih'in fazileti aracılığıyla armağan edilmiş olan Kilise Anahtarları olduğunu söylersek cüret etmiş olmayız.
61. Çünkü kendisine tahsis edilmiş olan cezaların ve belirli hallerin affedilmesi için Papa'nın bizzatıhi yeterli ve yetkin olduğu açıktır.
62. Kilise'nin hakiki Hazinesi Tanrı'nın ihtişam ve inayetine dair En Kutsal İncil'dir.
63. Fakat bu Hazine, birinciyi sonuncu yaptığı için doğal olarak çoğunluğun nefretini kazanmıştır.
64. Öte yandan sonuncuyu birinci yapan Endüljans hazinesi doğal olarak en çok kabul görendir.
65. Bu yüzden İncil'in Hazinesi geçmişte zenginliğin sahiplerini⁵ avlamak için kullanılmış ağılardır.
66. Endüljans hazinesi ise, zenginlik sahiplerini⁶ avlamak için kullanılan ağılardır.
67. Vaizlerin büyük bir çığırkanlıkla Endüljansın en büyük lütuf olduğunu dile getirmeleri gerçekten de bir lütuf, zira bu iyi bir kazanç kapısı.
68. Fakat gerçekte bunlar, Tanrı'nın inayeti ve Haç'ın takvası ile karşılaştırıldığında en küçük olanlardır.

---

⁵ "Tanrı sevgisi ve iman sahibi" anlamında.

⁶ "Mal ve mülk sahibi" anlamında.

- 69.Piskopoz ve papazların Papa'nın Endüljans Komiserleri'ne büyük bir saygıyla izin verme zorunluluğu vardır.
- 70.Fakat bundan da fazla olarak, gözlerini daha da çok keskinleştirmek ve kullaklarını daha da çok açmak zorundadırlar, ki bu Komiserler, Papa'nın vekilliğini vaaz edecekleri yere kendi saçmalıklarını vaaz etmesinler.
- 71.Papalığın bağışlanma belgelerinin hakikatine karşı gelenler aforoz edilsin ve lanetlensinler.
- 72.Fakat Endüljans vaizlerinin haddini bilmezliğine ve küstahlığına karşı muhafızlık edenlere kutlu olsun.
- 73.Papa, bağışlanma belgelerinin ticaretinde çeşitli hileler yapanlara karşı haklı biçimde hiddetlenip onları aforoz etmektedir.
- 74.Fakat Papa, bağışlanma belgelerini bahane ederek kutsal sevgi ve hakikatte hile yapmaya kalkışanlara karşı daha da çok hiddetlenme isteğindedir.
- 75.Papa'nın Endüljanslarının, Tanrı Doğuran'a⁷ karşı bir tecavüzü bile (ki bu imkansızdır) affedecek kadar güçlü olduğunu sanmak delilikten başka bir şey değildir.
- 76.Biz ise buna karşılık, Papa'nın Endüljansının, en küçük bir affedilebilir günahı bile bizzatihi suçu açısından kaldıramadığını söylüyoruz.
- 77.Denmektedir ki, Aziz Petros şimdi Papa olsaydı daha fazla inayet ihsan etmesi mümkün olamazdı. Bu, Aziz Petros'a ve Papa'ya karşı bir küfürdür.
- 78.Biz ise buna karşılık, mevcut Papa'nın ve genel olarak bütün Papaların daha da büyük inayetleri tasarruflarında bulundurduklarını söylüyoruz. Bu inayet İncil'dir: *Korintoslular'a Birinci Mektup* 12'de yazılmış olduğu üzere: "Şifa veren ruhsal bağışlar ve yetenekler"⁸ vs.
- 79.[Endüljans vaizlerince tertip edilip Kilise'lere yerleştirilen] Papalık armasıyla tezyin edilerek öncelikli bir yere asılmış olan bir Endüljans Haçının Mesih Haç'ı ile eşit değerde olduğunu söylemek küfürdür.
- 80.Böyle şeylerin halk arasında yayılmasına neden olan vaazlara izin veren piskopoz, papaz ve teologlar mutlaka hesap vereceklerdir.
- 81.Bu küstah Endüljans vaazları yüzünden okumuş adamların bile, Papa'nın saygısına karşı iftirada bulunanları engellemeleri ve hatta Laik'lerin kurnaz şüphelerinden kurtarmaları zorlaştırmaktadır.

---

⁷ "Tanrı Doğuran" Meryem (*theotokhos*) anlamındadır.

⁸ *Korintoslular'a Birinci Mektup*: "Ruhsal bağışlar çeşit çeşittir, ama onları sağlayan Ruh aynıdır." (12:4). "Yine aynı Ruh aracılığıyla birine iman, o tek Ruh'la başkasına hastaları iyi etmek için ruhsal bağışlar verilir. Birine mucizeler oluşturan güçlü işler, başkasına peygamberlik, başkasına ruhları ayırt edebilme yeteneği, başkasına çeşitli diller, başkasına da yabancı dilleri çevirme yeteneği verilir. Bunların tümünü tek ve aynı Ruh etkiler; istemi uyarınca herkese ayrı ayrı dağıtır." (12:9-11).

- 82.Örneğin:⁹ Kilise'yi inşa etmek için kullandığı hayırsız para uğruna, yani çok da geçerli olmayan bir nedenle, sonsuz sayıda ruhu selamete kavuşturduğuna göre, kutsal sevgi aşkına ve Araf'taki ruhların acil ihtiyaçları dikkate alındığında, yani gerçekten geçerli bir nedenle, Papa niçin Araf'ı bütün ruhlardan boşaltmıyor?
- 83.Yahut: Endüljans'la selamete kavuşmuş olanlar için dua etmek yanı sıra eğer, ölmüşlerin cenaze törenlerine ve seneyi devriye törenlerine niçin devam ediliyor? Ayrıca ölmüşler adına kurulan vakıfların iade edilmesine ya da kapatılmasına izin verilmiyor?
- 84.Yahut: Tanrı ve Papa karşısındaki bu yeni dindarlık nasıl bir şeydir ki, kafir ve düşman bir adama Tanrı dostu bir inananın ruhunu Araf'tan satın alarak onu kurtarma izni veriliyor da, bu inanan ve mahbubun ruhu kendi ihtiyacı dolayısıyla saf sevgi aşkına serbest bırakılmıyor?
- 85.Yahut: Fiilen ve kullanılmaya kullanılmaya bizzatı iptal edilmiş sayılan Kilise'nin Tövbe Kanunları niçin kaldırılmıyor da, hala Endüljansların ihsan edilmesi neticesinde para karşılığında bunlardan doğan cezalardan (sanki bu Kanun daha geçerliymişçesine) bağışlanma sağlanıyor?
- 86.Yahut: Şimdiki zenginliği en zengin para babalarından daha çok olan Papa, sadece Aziz Petros Kilisesi'ni fakir inananların parası yerine kendi parasıyla inşa ettirmiyor?
- 87.Yahut: Papa zaten tam tövbe ederek tüm günahlarının cezalarından bağışlanmaya ve kutsal Hazineden tam paydaşlığa hak kazanmış olanların nesini bağışlamakta veya neyin paydaşlığını ihsan etmektedir?
- 88.Yahut: Papa şimdi tek bir defa yaptığını günde yüz defa yapsa ve her inanana bu bağışlanmaları ve paydaşlıkları ihsan etse, Kilise'ye bundan daha büyük bir kutsiyet gelebilir miydi?
- 89.Papa bağışlanma belgelerini para kazanmak için değil de ruhları selamete kavuşturmak için ihsan ettiğinden, aynı etkiye sahip oldukları halde bundan önce ihsan edilmiş olan Endüljansları ve bağışlanma belgelerini niçin iptal etmektedir?
- 90.Laik'lerin bu hoş olmayan argümanlarını ve şüphelerini sadece cebren bastırmak ve makul argümanlar göstermeden bunlardan kaçınmak, Kilise'yi ve Papa'yı düşmanlarının alay konusu haline getirmekte, Hıristiyanların ise mutsuz olmasına neden olmaktadır.
- 91.Bu halde bağışlanmalar Papa'nın ruhuna ve düşüncesine uygun biçimde vaaz edilseydi eğer, bütün bu şüpheler kolayca çözümlenecek, hatta ortaya bile çıkmayacaktı.
- 92.O zaman şu [yalancı] peygamberlere lanet olsun ki, Hıristiyanlara "Barış, Barış" derler de aslında barış değildir.

---

⁹ Burada söz konusu iftiralara ve "kurnaz şüpheler"e örnekler vermektedir.

- 93.Öte yandan Őu [gerçek] peygamberlere kutlu olsun ki, Hıristiyanlara "Haç, Haç" derler de aslında [dert olup taşınması gereken] bir haç değildir.
- 94.Hıristiyanların cezalar, ölümler ve cehennemden geçerek başları olan Mesih'i takip etme hususunda gayretkeş olmaları öğütlenmeli;
- 95.ve yalancı bir ruhani teminatla kendilerini teselli edecekleri yerde pek çok ıstırap yaşayarak Göklerin Melekutu'na varmaları hususundan emin olmaları gerektiği söylenmelidir.